

СТУДІЙ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

УДК 792.8

Бевз Максим В'ячеславович
викладач Київського національного університету
культури і мистецтв
fly-dance@ukr.net

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "МИСТЕЦТВО БАЛЕТМЕЙСТЕРА"
(освітній рівень "бакалавр")

Мета роботи – проаналізувати професійні компетентності, яких набувають студенти спеціальності бальної хореографії під час вивчення курсу "мистецтво балетмейстера". **Методологія** дослідження полягає у застосуванні методів аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, конкретизації та класифікації. **Наукова новизна.** Крізь призму розкритих професійних компетентностей формується погляд на балетмейстера як на суб'єкта хореографічної творчості та композиціонування, генератора та організатора методики планування організаційно-творчої, концертної, репетиторської, постановочної та педагогічної роботи з колективом. **Висновки.** Професійні компетентності передбачають уміння продукувати, створювати якісний хореографічний твір і оригінальні сценічні постановки, формуючи у студентів-хореографів не лише аналітико-синтетичні та художньо-конструктивні здібності щодо хореографічного тексту, а й педагогічну майстерність, яка вирізняється специфікою творчого почерку, стилістики та постановочних методів.

Ключові слова: компетентнісний підхід, мистецтво балетмейстера, професійна та художня компетентність, хореографічний твір і постановка.

Бевз Максим Вячеславович, преподаватель кафедры балльной хореографии Киевского национального университета культуры и искусств

Анализ профессиональных компетентностей в ходе изучения дисциплины "Искусство балетмейстера" (образовательный уровень "бакалавр").

Цель работы – проаналізувати професійні компетентності, приобретаемые студентами специальности балльной хореографии в ходе изучения курса "искусство балетмейстера". **Методология** исследования заключается в применении методов анализа и синтеза, систематизации и обобщения, конкретизации и классификации. **Научная новизна.** Сквозь призму раскрытых профессиональных компетенций формируется взгляд на балетмейстера как на субъекта хореографического творчества и композиционирования, генератора и организатора методики планирования организационно-творческой, концертной, репетиторской, постановочной и педагогической работы с коллективом. **Выводы.** Профессиональные компетентности предусматривают умение производить, создавать качественное хореографическое произведение и оригинальные сценические постановки, формируя у студентов-хореографов не только аналитико-синтетические и художественно-конструктивные способности по отношению к хореографическому тексту, но и педагогическое мастерство, отличающееся спецификой творческого почерка, стилістики и постановочных методов.

Ключевые слова: компетентностный подход, искусство балетмейстера, профессиональная и художественная компетентность, хореографическое произведение и постановка.

Bevz Maxim, teacher of the department of ball choreography of Kyiv National University of Culture and Arts

Analysis of the professional competencies in the course of studying the discipline "Choreographer art" (Bachelor level)

The purpose of the work is to study professional competencies, acquired by students of the ball choreography speciality while studying the course "Choreographer Art". **Methodology** of the research consists in applying methods of analysis and synthesis, systematization and generalization, specification and classification. **Scientific novelty** of the research lies in the fact that through the prism of expanded professional competencies, there is developing a view on the choreographer as the subject of choreographic creativity and composition and as a generator and creator of the methods of planning of organizational and creative concert, tutoring, staging and educational work with the team. **Conclusions.** It is confirmed that professional competencies provide the ability to produce and to make qualitative choreographic work and original stage productions, helping the students-choreographers to develop not only analytic-synthetic and artistic and design abilities with respect to the choreographic text, but also pedagogical skills, characterised by a specific idiom, style and staging techniques.

Keywords: competence approach, choreographer art, professional and artistic competences, choreography and staging work.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування професійної компетентності під час вивчення курсу "Мистецтво балетмейстера" студентами вищого навчального закладу (ВНЗ) культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації в рамках спеціальності "Бальна хореографія". Адже сьогодні в межах хореографічної спільноти України почастишали випадки неусвідомлення того, що людина, яка обрала професію хореографа, має бути не тільки людиною високої культури, але й суб'єктом і носієм професійної майстерності.

Мистецтво балетмейстера як навчальна дисципліна в системі підготовки не лише артистів балету, а й хореографів – одне з першочергових і логічно вписується в її історичні традиції, які забезпечують ефективність процесу формування професійної компетентності. Вона підсумовує та інтегрує у собі знання, отримані на заняттях з професійних предметів, комплектуючи їх у цілісну систему, що складається зі знань, умінь і професійних навичок, які, на думку О. Мелехова, "дають можливість оволодіти сучасною методологією створення хореографічного твору мистецтва" [5, 7]. Здобуття цього методологічного інструментарію автоматично робить затребуваними висококваліфікованих спеціалістів, які опанували останній, а рівень їх професійної компетентності в бальному танці виявляється особливо актуальним.

Таким чином, очевидною постає необхідність формування професійної компетентності в бальному танці серед студентів ВНЗ відповідного профілю за спеціальністю "Бальна хореографія", чималу роль під час якого відіграє саме мистецтво професійної діяльності балетмейстера, опанування яким дає змогу отримати чималий діапазон здібностей: від формування навичок реалізації художнього задуму у професійному творчому колективі до засвоєння законів хореографічної драматургії.

Ідеї та положення у галузі професійної освіти, а також професійної компетентності широко розглядалися у працях російських і українських вчених: В. Андрущенко, В. Журавського, Е. Зеєр, І. Зязюна, В. Кременя, Л. Мойсеева, Г. Романцева, О. Сисоєвої, В. Федорова та ін. Різні теорії про професійну освіту, особистісний розвиток і професійне становлення фахівця досліджували О. Белкін, С. Батішев, В. Загвязинський, О. Новіков, В. Сластьонін, І. Якиманська та ін. Професійна підготовка спеціаліста у сфері культури ставала об'єктом аналізу у роботах Т. Бакланової, В. Кузнецової, Л. Жаркової, В. Подвійського, Ю. Стрельцової та ін. У своїх дослідженнях вчені (Л. Андрушук, О. Бурля, Ю. Богачова, С. Забрєдовський, О. Таранцева, Т. Тарасенко, Т. Сердюк, М. Рожко, Ю. Ростовська, Л. Цветкова, Ю. Шмакова та ін.) важливе місце відводять розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії.

Проте стан дослідження цієї проблеми на сьогоднішній день дозволяє стверджувати, що теоретичні основи та фактори, які суттєво впливають на процес формування професійної компетентності у бальному танці студентів, котрі вивчають спецкурс "Мистецтво балетмейстера", представлені мало, не кажучи вже про виокремлення і контент-аналіз самих цих компетентностей.

Окреслена актуальність і визначила основну мету статті, яка полягає у необхідності виокремлення та аналізу професійних компетентностей, якими повинен володіти студент, що пройшов і опанував курс з мистецтва балетмейстера.

Освітні реформи останніх років в Україні супроводжуються зміною знанневої освітньої парадигми на компетентнісну. В освіті компетентнісний підхід тлумачать як спрямованість навчального процесу на формування і розвиток основних компетентностей особистості, що потребує відходу від традиційної моделі інформаційно-накопичувального навчання, у тому числі навчання бальної хореографії, і перенесення акценту із засвоєння нормативно-визначених знань, умінь і навичок на формування і розвиток у студентів здатності самостійно практично діяти, застосовувати індивідуальний досвід та досягнення у нестандартних, творчих, життєвих ситуаціях, тобто на формування ключових компетентностей, необхідних для життя в сучасному світі та суспільстві.

Оскільки наша розвідка стосується сфери вищої освіти, коректним було б спертися на положення, викладені у науково-методичному посібнику для працівників вищої освіти України "Національний освітній глосарій: вища освіта" (2011), в якому компетентнісний підхід (competence-based approach) тлумачиться як підхід до визначення результатів навчання, що ґрунтується на їх описі в термінах компетентностей відповідно до європейського проекту Тюнінг (TUNING), в рамках реалізації цілей Болонського процесу [6, 31–32]. Компетентність (competence, competency) виступає динамічною комбінацією знань, умінь, цінностей та особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою / навчальною програмою і є основою кваліфікації випускника ВНЗ [6, 32].

Поряд з терміном "компетентність" в науковому обігу широко вживається термін "компетенція". У "Сучасному тлумачному словнику української мови" під останнім розуміють "коло повноважень особи, добру обізнаність із чим-небудь", тоді як "компетентність" (у перекладі з латинської мови *competen* (*competentis*) – це відповідний, здібний, обізнаний, авторитетний) – трактується як "володіння ґрунтовними знаннями, повноваженнями та досвідом у певній галузі" [8].

Важливим компонентом професіоналізму, фахової майстерності та творчості майбутніх хореографів і балетмейстерів розглядається професійна компетентність, оскільки "компетентність" і

"професіоналізм" – це головні чинники суб'єктної реалізації індивіда. Стосовно поняття "професійна компетентність" (від *professio* – офіційне оголошене заняття; *comperio* – досягати, відповідати, підходити), то воно розглядається як інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає його рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності [2, 122]; як готовність та вміння фахівця приймати ефективні фахові рішення; як сукупність знань, умінь, досвіду та особистих якостей людини, що дають змогу ефективно здійснювати професійну діяльність [11].

В. Нікітін у дослідженні "Професійно-педагогічна підготовка балетмейстера в навчальних закладах культури і мистецтв" (2007) тлумачить основну мету професійної хореографічної освіти як навчання базовим принципам створення хореографічного твору, враховуючи те, що призначенням представників хореографічних професій є створення танцю [7]. Потрібно віддати належне вченому ще й у тому, що він виокремив ключові фактори забезпечення професійної хореографічної компетентності, серед яких: психологічні природні дані (розвинена уява і фантазія, образність мислення, здатність до створення і композиції, а також до пластичного самовираження), психофізичні особливості (анатомічні дані, відчуття ритму, метроритмічна координація, музичність і т. п.), специфіка творчого мислення у сучасній хореографії (самобутність, креативність, афективність, парадоксальність, емоційна образність, емпатія та сугестія, індивідуальність, творча активність та інтуїція), отримані в процесі професійного навчання знання (в галузі сутності руху та його можливостей, законів біомеханіки та психомоторики, зв'язків музики і танцю, законів композиції руху і простору, законів хореографічної логіки розвитку твору, законів художньої цілісності), набуті у процесі навчання вміння та навички (танцювальної імпровізації, роботи з рухом і його формами, володіння різноманітними способами з'єднання рухів, відчуття стилю і жанру, розуміння суті сценічного часу та динаміки сценічного простору, володіння законами режисури) [7, 23–24].

Отже, узагальнюючи цей підхід, можна стверджувати, що фактори, які уможливають професійну компетентність хореографа-балетмейстера, можна поділити на такі групи: схильність (здібності) та освіта (знання, вміння і навички). Ще Р. Захаров свого часу зазначав з цього приводу: "Щоб стати балетмейстером, потрібно мати не лише прекрасну хореографічну освіту, а й здатності. Талант балетмейстера складається з багатьох складових: добре розвинена фантазія, здатність мислити хореографічними образами та складати незліченну кількість найрізноманітніших танцювальних композицій. Балетмейстер повинен вміти, розуміти, відчувати і відтворювати різноманітні рухи, жести, пози, властиві людям найрізноманітніших характерів, якими б ці рухи не були складними. Він повинен мати виразне тіло і обличчя. Необхідно володіти прекрасною зоровою пам'яттю і відкритим поглядом, який здатен помічати виконавчу похибку серед маси танцівників; музичний слух, почуття ритму дає можливість запам'ятати так, щоб при творенні хореографічного номера він міг подумки проспівати. Слово "балетмейстер" означає майстер балетного спектаклю. Під час творення балетмейстер повинен донести головне, тему, ідею, запалити, захопити виконавців. Ставити – щоб очі горіли, а виконавці стали одностайними. Має бути віра, твердість, що номер буде успішно закінчений. Народжується він в муках, у вічному пошуку, не можна стояти на місці: тільки вперед, – нехай не все гладко, але чекати осяяння не можна" [5, 13].

Оскільки опанування курсу "Мистецтво балетмейстера" передбачає, по суті, певну рефлексію усього пройденого до цього теоретичного та практичного матеріалу, воно повинно супроводжуватися не лише інноваційними видами лекцій (бінарна лекція, лекція-провокація, лекція-візуалізація, лекція-пресконференція тощо), але й певними вправами та тренінгами, які сприятимуть кращому засвоєнню знань і умінь такого рівня. Серед останніх продуктивними і цікавими можуть бути вправи "Моя професійна компетентність" та "Мої професійні недоліки", спрямовані на самоаналіз і самооцінку, які студент здійснює по відношенню до власних загальнокультурного і професійного рівнів розвитку. Як зазначає О. Мартиненко, під час першої вправи кожен студент оцінює себе, описуючи переваги й недоліки з позиції професійної компетентності вчителя хореографії, і робить те саме відносно одного зі студентів групи, обраного методом жеребкування. При цьому автори робіт не вказані. Після того, як завдання виконане, викладач зачитує обидві характеристики, і всі студенти дають оцінку, який з двох описів більш вірний, аргументуючи свою точку зору. Натомість під час другої вправи кожен студент описує проблеми, з якими він стикається в процесі навчання: наприклад, нестача знань чи балетмейстерських навичок, брак впевненості перед аудиторією тощо, після цього викладач зачитує кожну роботу, знову не називаючи автора, і вся група обговорює, в чому проблема, як можна допомогти студенту, чому приділяти більше уваги. "Це дозволить кожному замислитися над тим, що саме він робить для формування своєї професійної компетентності, як працює над собою. Ми вважаємо, що такі форми роботи сприятимуть формуванню адекватної самооцінки, усвідомленню студентами своїх особистісних властивостей та можливостей, що впливатиме на формування їх професійної компетентності" [4, 110].

Якщо балетмейстер – це майстер постановки, що під час роботи на твором розкриває особистісний і професійний потенціал, то в ході аналізу останнього в нагоді стануть особистісно-орієнтовані підходи, серед яких ті, що спираються на індивідуально-творчі здібності, на особистісні якості студента, а також мотиваційний, рефлексивно-творчий та розвивальний підходи. "Співпраця" цих підходів, у поєднанні з інструментальними (здатність до організації та планування, вміння застосовувати базові загальні знання, вільно застосовувати наукові та хореографічні терміни; вміння працювати з комп'ютерними програмами; здатність розв'язувати проблеми і ухвалювати рішення, здійснювати пошук інформації з різних джерел) та системними (здатність застосовувати знання на практиці, використовувати дослідницькі навички та вміння, проявляти лідерські якості, креативність, самостійність творче мислення, прагнення до пошуку індивідуального хореографічного стилю) професійними компетентностями студентів-хореографів [3, 14] дає змогу виділити професійні компетентності, які формуються в результаті засвоєння дисципліни "Мистецтво балетмейстера".

Серед цих компетентностей:

- здатність застосовувати в педагогічній практиці власний практичний досвід виконання хореографічного репертуару;
- здатність збирати, обробляти, аналізувати, синтезувати та інтерпретувати художню інформацію з метою вироблення власних суджень стосовно художньо-творчих, соціальних, наукових і етичних питань, узагальнювати явища навколишньої дійсності в художніх образах для подальшого створення хореографічних творів (проектів);
- здатність укладати якісний хореографічний текст, аналізувати художні твори, зразки образотворчого мистецтва, музики, хореографії та на цій основі створювати балетне лібрето чи сценарний план хореографічної постановки, структурувати композицію танцю в різних хореографічних формах;
- здатність демонструвати якісне володіння прийомами хореографічної композиції та принципами хореографічного укладання тексту на прикладі тлумаченні ідеї, художнього образу, сенсу твору, вибудовувати мізансценійний малюнок у танці, володіти ракурсами та радіусами руху;
- здатність застосовувати в професійній діяльності методи хореографічної педагогіки, форми, засоби та методи постановочної, репетиторської та педагогічної діяльності;
- здатність реконструювати раніше складений хореографічний текст, стилізувати під певні принципи хореографічний твір, що створюється або реконструюється;
- здатність професійно працювати з солістами, кордебалетом, коригувати технічні, стильові помилки виконавців, виховувати потребу постійного самовдосконалення в артистові, мати чіткі художні критерії підбору виконавців, об'єктивно підходити до розподілу ролей;
- здатність аналізувати специфіку творчого почерку, стилістику та постановочні методи майстрів хореографії;
- змога конструктивно працювати з концертмейстером і балетмейстером;
- здатність здійснювати ефективний комунікативний процес, вибирати та комбінувати тип управління в творчому колективі, володіти етичними нормами колективної творчості, створювати умови ергономіки творчої атмосфери, самопочуття;
- здатність до продуктивної міжособистісної взаємодії, створення умов для забезпечення високої працездатності виконавця, активізації його операційно-технічних функцій, системи мотиваційної регуляції хореографічної діяльності.

Продуктивність професійних компетентностей в системі хореографічної освіти буде вищою, якщо їх опанування супроводжуватиметься в межах цього курсу засвоєнням також і загальнокультурних компетентностей, серед яких: здатність усвідомлено сприймати, шанобливо та дбайливо ставитися до художньої та історичної спадщини України і світу, різних культурних традицій, формувати власні та толерантно сприймати чинні релігійні, ідейні, соціальні, культурні відмінності, конструктивно взаємодіяти з представниками різних культур; вміти знаходити професійні рішення в нестандартних ситуаціях і готовність нести за них відповідальність; здатність усвідомлювати значення мистецтва і культури в людській життєдіяльності, розвивати власне художнє сприйняття та смак, постійно прагнути до морального та естетичного розвитку й самовдосконалення; визначати та аналізувати основні віхи в історії мистецтв, стилі та жанри світового й вітчизняного мистецтва, аналізувати художні твори будь-якого роду, висловлювати власні обґрунтовані та аргументовані погляди на сучасний стан і перспективи розвитку мистецтва.

Формування зазначених компетентностей відбувається у відповідності до базових принципів викладання хореографічних дисциплін: "принципу класифікації рухів за загальними видовим поняттям", "принципу анатомії під час виконання рухів" (А. Ваганова), "принципу профілізації за видами професійної діяльності хореографа" (Р. Захаров), "принципу хореографічної логіки творчих завдань для студентів" (Л. Лаврівський), "принципу асоціативно-образного сприйняття дійсності та мислення хореографа" (К. Голейзовський), "прин-

ципу класичної гармонізації при виконанні рухів", "принципу зв'язку фізично виконаного руху з психічною діяльністю хореографа" (М. Тарасов), "принципу індивідуальної постановки корпусу, рук, голови та ніг", "принципу одного руху на практичному уроці з танцю" (В. Тихомиров), "принцип лейттеми та лейтруків практичного заняття" (А. Мессерер), "принципу акторської виразності відповідно до характеру музики" (М. Габович); "принципу аналізу хореографічного тексту вистави відповідно до хореографічної логіки" (Ф. Лопухов); "принципу балетмейстерського аналізу музики" (Г. Богданов) [1, 94].

Важливо відмітити, що професійні компетентності не з'являються на порожньому місці, а завжди обумовлені не лише потребами часу, але й певним видом діяльності, до якого вони мають безпосереднє відношення. У даному випадку, коли йдеться про мистецтво балетмейстера чи діяльність хореографа-педагога, особливу роль при цьому відіграє художня компетентність, яка, на думку П. Бурд'є, передбачає здатність оцінювати твір мистецтва з точки зору універсуму мистецтва, а не повсякденних об'єктів, вміння оперувати категоріями мистецтвознавчого аналізу, що проявляється не лише у сприйнятті творів мистецтва, але й в особливій, емоційно-ціннісній, оцінці об'єктів навколишньої дійсності як з точки зору їх функції, так і з позиції художньої форми [10, 50].

Враховуючи багатогранну природу танцю як вид діяльності, що обумовлює зазначену компетентність, студент, який опановує курс мистецтва балетмейстера, повинен, з одного боку, освоїти виконавчу та творчо-постановочну сценічну діяльність зі створення та інтерпретації хореографічних творів різної форми, з іншого – вміти здійснювати педагогічну діяльність з навчання хореографічному мистецтву (у нашому випадку, спортивно-бальному танцю). А це вже, як зазначає Т. Філановська, обумовлює виокремлення двох видів професійних компетентностей: художньо-виконавчих (готовність і змога опанувати техніку виконання, виразно-мовні засоби танцю; готовність і здатність здійснювати постановку власних хореографічних творів, розуміти хореографічний текст, удосконалювати техніку пластичної виразності; готовність і здатність генерувати нові творчі ідеї, інтерпретувати твори мистецтва з точки зору напрямку, жанру, стилю, різних засобів створення художнього образу) та художньо-педагогічних (вміння об'єктивно оцінювати індивідуальні природні дані учнів, виявляти особливості їхньої психіки, темпераменту, враховувати їх емоційний стан і на основі індивідуально-орієнтованого підходу вибудовувати педагогічну діяльність) [9, 148].

Можна помітити, що художня компетентність у випадку з хореографією та мистецтвом балетмейстера відіграє дуже важливу та "системоутворювальну" роль, адже допомагає зорганізувати та спрямувати у відповідне русло вищезначені професійні компетентності, надавши їм естетичного й художньо-освітнього змісту. Що може бути важливішим для випускника, який опанував цей курс, як не вміння з художньо-естетичної та технічної точок зору створювати якісні хореографічні тексти, балетне лібрето чи сценарний план хореографічної постановки, навчитися правильно структурувати композицію танцю в межах різних хореографічних форм?

Таким чином, під час аналізу професійних компетентностей, які виробляються у студентів в результаті вивчення університетського курсу "Мистецтво балетмейстера", з'ясувалося, що головною метою цього курсу є сформувати у хореографів-бальників уміння продукувати, створювати якісний хореографічний твір і оригінальні сценічні постановки, формуючи в собі не лише аналітико-синтетичні та художньо-конструктивні й реконструктивні здібності по відношенню до хореографічного тексту, але й педагогічні уміння, які б вирізнялися специфікою творчого почерку, стилістики та постановочних методів. У такому випадку ця дисципліна знаходиться в єдиній системі підсумкових з профільних спеціальних дисциплін, що зводить і буде цілісну систему знань професійно підготовлених кадрів, підштовхує випускників до розуміння образу сучасного балетмейстера як автора-драматурга, автора хореографічного тексту, режисера-постановника концертних номерів, балетного спектаклю, репетитора, педагога, психолога тощо.

Балетмейстер – той, хто з простого виконавця перетворюється на суб'єкта хореографічної творчості та композиціонування, на генератора та організатора методики планування організаційно-творчої, концертної, репетиторської, постановочної та педагогічної роботи з колективом.

Література

1. Бурцева Г. В. Качество образования педагога-хореографа / Г. В. Бурцева // Искусство и образование. – 2012. – № 4. – С. 92–98.
2. Климов Е. А. Пути в профессионализм (Психологический анализ): Учебное пособие / Е. А. Климов. – М.: Московский психолого-социальный институт; Флинта, 2003. – 320 с.
3. Розвиток художньо-естетичного світогляду майбутніх вчителів хореографії на основі інтегративного підходу: Колективна монографія; [За заг. ред. О. В. Мартиненко]. – Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. – 337 с.
4. Мартиненко О. В. Проблема підготовки майбутніх учителів хореографії до роботи з дітьми дошкільного віку / О. В. Мартиненко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 135. – С. 108–112.

5. Мелехов А. В. Искусство балетмейстера. Композиция и постановка танца: Учеб. пособие / А. В. Мелехов; Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2015. – 128 с.
6. Національний освітній глосарій: Вища освіта; [Авт.-уклад.: І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш та ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя]. – К.: ТОВ "Вид. дім "Плеяди", 2011. – 100 с.
7. Никитин В. Ю. Профессионально-педагогическая подготовка балетмейстера в учебных заведениях культуры и искусств: автореф. ... дисс. док. пед. наук: 13.00.08 / В. Ю. Никитин; МГУКИ. – М., 2007. – 57 с.
8. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів; [За заг. ред. В. В. Дубічинського]. – Х.: Школа, 2009. – 1008 с.
9. Филановская Т. А. Структура компетентностей модели будущего педагога-хореографа / Т. А. Филановская // Высшее образование в России. – 2010. – № 11. – С. 144–149.
10. Bourdieu P. Distinction: a social critique of the judgement of taste / P. Bourdieu [Transl. by R. Nice]. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1984. – 613 p.
11. Descriptors of Key Competences in the National Qualification Framework// Competences of Personal Development [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cpd.yolasite.com/key-competences.php>.

References

1. Burtseva, G. (2012). Quality of education of the teacher-choreographer. – Art and education. – Vol. 4. (92–98). – [In Russian].
2. Klimov, E. (2003) Path to Professionalism (Psychological analysis): Textbook. – M.: Moscow Psychological and Social Institute; Flint. – [In English].
3. Development of artistic and aesthetic vision of the future teachers of choreography based on an integrative approach: collective monograph; [The society. ed. O. Martynenko]. – Berdyansk: Publisher Tkachuk O. 2015. – [In Ukrainian].
4. Martynenko, O. (2016). The problem of training of future teachers of choreography to work with preschool children. Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. – Vol. 135. (108-112). – [In Ukrainian].
5. Melekhov, A. (2015). Art of a ballet-master. Composition and choreography: Manual. Urals. state. ped. institute. Yekaterinburg. – [In Russian].
6. National Education Glossary, Higher Education; [Avt.-way .: I. Babin, J. J. Bolyubash, A. Garmash, etc.; Ed. D. Tabachnyk and V. Kremen]. К., 2011. – [In Ukrainian].
7. Nikitin, V. (2007). Professional-pedagogical traininina of a choreographer in educational institutions of culture and arts: synopsis diss. doc. ped. sciences: 13.00.08; Moscow State University of Culture and Arts. – М., 2007. – [In Russian].
8. Modern Ukrainian Dictionary: 100000 words; [Ed. V. Dubichynskoho]. – H., 2009. – [In Ukrainian].
9. Filanovskaya, T. (2010) The structure of the competences of the model of future teacher-choreographer. Higher education in Russia. – Vol.11. (144-149). – [In Russian].
12. Bourdieu, P. (1984). Distinction: a social critique of the judgement of taste. [Transl. by R. Nice]. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. – [In English].
13. Descriptors of Key Competences in the National Qualification Framework. Competences of Personal Development. – Retrieved from <http://cpd.yolasite.com/key-competences.php>. – [In English].

Стаття надійшла до редакції 12.05.2017 р.

УДК 781.1+75.01]:536.725

Борисенко Тетяна Вікторівна
аспірантка Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
tanyabor007@gmail.com

ФЕНОМЕН "ПЕРПЕТУУМ МОБІЛЕ" В МУЗИЦІ ТА ОБРАЗОТВОРЧИХ ВИДАХ МИСТЕЦТВА

Мета роботи – виявити відмінне та спільне конотацій П.М. в окремих галузях художньо-образної творчості, дослідити інтеграцію феномена П.М. в процесі розвитку музичного та образотворчого видів мистецтва. **Методологія** дослідження включає порівняльний культурно-історичний метод, за допомогою якого аналізуються зразки творів різних стилєвих напрямів; на основі компаративного методу розглядаються конотації П.М. в музиці, скульптурі та живопису в контексті мистецтвознавчого дискурсу. **Наукова новизна.** Феномен П.М. в мистецтвознавстві не досліджувався послідовно, окремі дослідження не мали узагальнюючого, системного характеру. Зважаючи на універсальність символу, виникла необхідність виявити та порівняти образні конотації П.М в музиці та інших видах мистецтва. Новизна роботи полягає у виявленні наскрізних зв'язків між втіленнями П.М., в трансісторичному дослідженні розвитку та взаємовпливу різнобічних зразків даного феномена. **Висновки.** На основі дослідження генезису П.М. виявлено когезію та наскрізність цього символу в різних галузях художньої творчості, що проявляється насамперед у втіленні загальних форм (коло, спіраль), а також виявляє спільну тенденцію в музиці та в художньо-зображувальних